

Tang og tare - rikt leve- og næringsområde for smådyr og sjøfugl

TO NYE NINA-rapporter omhandler dyreliv som er tilknyttet tang- og tarebeltene langs kysten vår. Den ene viser

viktigheten av tareskogene som næringsområde for flere arter av sjøfugl, og diskuterer samtidig i hvilken grad taretråling

kan påvirke sjøfuglene. Den andre rapporten påviser rike dyresamfunn i ulike tang- og tarearter.

Taretråling kan ha effekter på sjøfugl lokalt

Taretråling utenfor Smøla på Nordmøre.

Foto:
ARNE SIVERTSEN, DN

Deler av tareskogen er viktig som næringsområde for flere arter av sjøfugl, og høsting av tare vil kunne påvirke fuglenes bruk av områder lokalt.

Likevel har det meste av taretrålingen trolig liten eller ingen effekt på sjøfugl, fordi det meste av høstingsområdene er lite benyttet som beiteområder.

PROBLEMET er at store deler av sjøfuglbestandene årlig samler seg innenfor begrensede områder, ved hekkekolonier, overvintringsområder og myteområder, der næringsforholdene og andre faktorer er gunstige. Taretråling i et

område som brukes av sjøfugl er en betydelig habitatforandring, og kan sannsynligvis i mange tilfeller resultere i at området blir mindre egnet.

Hva som skjer med de fuglene som må forlate et område er det vanskeligere å si

noe om, men mest alvorlig vil det være for kolonihekkende arter (skarv og teist) som har begrenset aksjonsradius. Belliggheten til sjøfuglkolonier bestemmes både av tilgangen på hekkeplasser og næringsforhold.

Forslag til «føre var»-tiltak

«Føre var»-prinsippet bør anvendes for de arter og områder der sannsynligheten for skadevirkninger av taretråling er størst. Først bør man undersøke hva som finnes av sjøfugl i et område, og deretter unngå de viktigste lokalitetene basert på visse kriterier. NINA foreslår følgende:

1. Før man begynner taretråling i et område bør man undersøke om det har viktige sjøfuglbestander. Dette gjelder særlig nye områder, men det kan også gjøres innenfor allerede eksisterende trålfelter.

2. Hvis områdene viser seg å ha lokaliteter med høy tetthet av sjøfugl, bør man unngå å tråle innenfor en viss avstand fra de stedene hvor fuglene oppholder seg.

Dette kan særlig gjelde konsentrasjoner av arter som har høy grad av stedtrohet (havdykkender). En avgrensning av området må skje ut fra lokale forhold.

3. Områder nær skarv- og teistkolonier bør i minst mulig grad tråles. Skarvene trenger trolig en radius på nærmere 20 km rundt kolonien for å skaffe mat til ungene, og teist bør ha minst 2 km. Studier bør gjøres for hver koloni for å finne de viktigste beiteområdene, slik tilfellet er for Kya-Sula i Frøya kommune; dermed kan man begrense de trålfrie sonene.

Før man starter taretråling bør det gjøres en konsekvensutredning i hvert tilfelle.

Verneområder

Det bør opprettes verneområder langs kysten for å ta vare på landskaper, planter, fugler og dyr. En del urørt tareskog bør være en selvsagt del av en vernestrategi, men vern av sjøfugl er ikke nødvendigvis et argument for å verne tareskog. Mange av fuglereservatene langs norskekysten er opprettet for å ta vare på arter som vade-fugl (tjeld), måker og terner. Dette er fugler som ikke beiter i tareskogen. Det har sannsynligvis ingen effekt på disse fuglene å forby taretråling ved slike områder.

Andre tarearter

Selv om det ikke finnes informasjon om sjøfugls tilknytning til andre tare- eller tangarter, kan det tenkes at områder som domineres av andre makroalger kan være vel så viktige for sjøfugl som stortareskog.

Tareskogen viktig for sjøfugl

TARESKOGEN brukes som nærings-søksområde av flere sjøfuglarter. Hos havdykkender som ærfugl og havelle skjer ofte mer enn 50 prosent av beitingen i tareskog, men det ser ut til at disse artene foretrekker områder med moderat tetthet av tare.

For skarveartene og teisten har man ingen estimater for hvor mye av beitingen som skjer i selve tareskogen, men i enkelte områder står dette habitatet for det meste av næringen.

Særlig viktig er tareområder for teisten, som hovedsakelig spiser fisk som er tilknyttet algebeltet.

Taretråling og høstegrad

TARETRÅLING foregår i dag ved hjelp av spesialbygde trålere med en lastekapasitet på opptil 100 tonn. Høstingen skjer ved at en såkalt tinntrål trekkes langs bunnen og river opp alle de store tareplantene, inkludert hapterne, og det dannes gater i tareskogen. De små tarekruttene blir som oftest stående igjen.

Det største uttaket av tare foregår nå på Morekysten (100 000 tonn pr. år). Også Rogaland (24 000 tonn) og Sogn og Fjordane (42 000 tonn) er viktige fylker for tarenæringen.

Tidligere ble tarefeltene høstet hvert fjerde år, men dette er blitt forandret til hvert femte år. Undersøkelser har vist at selve tareplantene oppnår voksen størrelse på denne tiden, men tareskogen blir ikke økologisk moden i den forstand at diversiteten av assosiert flora og fauna blir fullstendig gjenopprettet, og plantene får en homogen aldersstruktur.

Det har vært diskusjon rundt begrepet høstegrad. Det vil si hvor mye av taren som tas opp innenfor et felt. Det er beregnet en høstegrad på 17% i et område (Svartoksen, Vevang) ved Smøla. Da tolv stasjoner i trålingsområdet ved Smøla ble undersøkt, viste det seg at gjennomsnittlig 48% av områdene mellom 3 og 15 m dyp var høstet (Sivertsen, K., 1991). Dette tallet sier derimot ikke noe om hvor mye av den totale tarebestand i området som ble tatt opp. Høstegraden i trålfeltene ligger trolig mellom 6 og 13%.

BEHOVET for kunnskaper om tidevannssonen og våre mest kystnære økosystemer har fått økt aktualitet i forbindelse med bevaring av biologisk mangfold. Vår lange kystlinje har store og ulike naturtyper som benyttes både til naturopplevelse og til ulike former for utnyttelse. De samme syste-

Våre kystnære økosystemer

mene er samtidig meget utsatte for forstyrrelser og forurensninger, både fra land- og vannsiden, og ikke minst er det fokusert

på skader som kan forårsakes av ulike sider av oljevirksomheent. Det vanligste substratet i tidevannssonen og den øverste delen av sublittoralsonen er hardbunn (stein, fjell) som er dominert av makroalgevegetasjon. Hardbunnssamfunnene er rike på plante- og dyreliv og er meget produktive.

Bunnsalgenes dyresamfunn

MÅLET med en NINA-undersøkelse har vært å beskrive biologisk mangfold i det dyresamfunnet som domineres av mobile virvelløse dyr som utnytter ulike bunnsalger som leveområde.

En beskrivelse av faunaen i slike habitater er ikke tidligere utført for Norskekysten, til tross for at bunnsalger nesten fullstendig dekker det faste substratet på våre grunne kyst- og strandområder.

Undersøkelse ved Arendal

Undersøkelsen har gått ut på å samle inn et utvalg av de vanligste makroalger fra fjæra og nedover på grunt vann og analysere artssammensetningen.

Undersøkelsen ble lagt til kysten utenfor Flødevigen ved Arendal (se kartet).

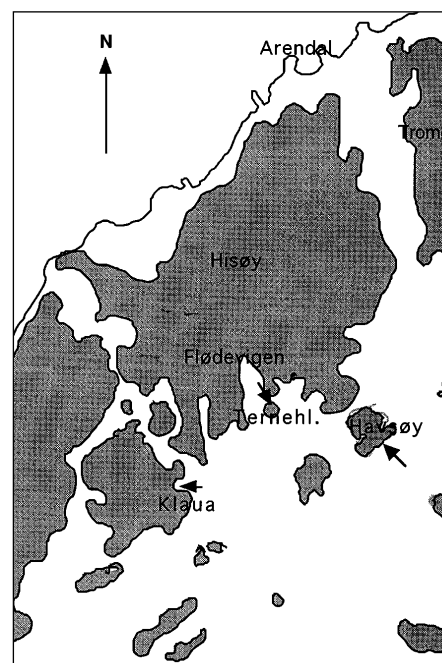
Arts- og individrikt dyreliv

Alle de innsamlede algetypene inneholdt et arts- og individrikt dyreliv. Over 150 arter utnyttet algene som leveområde. Amfipoder og snegl utgjorde stort sett de mest artsrike og tallrike gruppene, mens børstemark, muslinger og isopoder sammen med flere andre dyregrupper er typiske og tallrike innimellom algene. Ofte ble flere tusen individer av disse dyrene funnet i én enkelt plante eller pr. algeprøve, og i tettheter på opptil 150 000 pr. m².

Økning utover sommeren

Både antall arter og spesielt individtallet viste en markert økning fra våren til ut på sensommeren, mens tetthet også kunne variere sterkt mellom de ulike algetypene. Sammen med fastsittende arter, mobile meiofaunaarter og fisk bidrar denne mobilfaunaen til at algesamfunnene i kystsonen utgjør en rik og mangfoldig naturtype.

Siden ulike algearter har betydning for faunasammensetningen, vil artsammensetning av bunnsalger være med på å strukturere ulikheter i biologisk mangfold i dyresamfunnet.

De tre stasjonene ved Arendal (markert med pil).

Viktig næring for fisk

Den mobile faunaen i algebeltet er viktig som næringsdyr for en rekke arter fisk som utnytter kystsonen. Miljøforstyrrelser som medfører endringer i artssammensetning av bunnsalger kan slik føre til endringer i biologisk mangfold, og gi andre sekundære effekter gjennom ulike trofiske påvirkninger.

Stoffet er hentet fra

NINA Oppdragsmelding 472

Jan Ove Bustnes, Hartvig Christie, Svein-Håkon Lorentsen:

«Sjøfugl, tareskog og taretråling: en kunnskapsstatus».

NINA Oppdragsmelding 483

Hartvig Christie:

«Mangfold i faunasamfunn tilknyttet ulike bunnsalgehabitater på Skagerrakkysten».